

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การท่องเที่ยวเป็นเส้นทางไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ประเทศที่กำลังพัฒนาต่างมุ่งหวังให้การท่องเที่ยวดึงดูดเงินตราเข้าประเทศ คนในท้องถิ่นมีงานทำ สร้างอาชีพใหม่ สร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและนำความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ประเทศไทยนั้นก็เป็นประเทศหนึ่ง ที่การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลพบว่านักท่องเที่ยวระหว่างประเทศของ ไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 7.51% โดยในปี 2553 พบว่าจำนวน นักท่องเที่ยวสูงถึง 15,841,683 คน และสำหรับปี 2554 การท่องเที่ยวจะปรับเป้าหมายเพิ่มจาก ที่ตั้งไว้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นนักท่องเที่ยว 16.4-16.35 ล้านคน มีรายได้ราว 6.2 แสนล้าน บาท โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยคือนักท่องเที่ยวอาเซียน รองลงมาได้แก่ นักท่องเที่ยวยุโรป เอเชียตะวันออก เอเชียใต้และอเมริกา เมื่อพิจารณารายจ่ายของนักท่องเที่ยวมี การเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวระดับบน (High-End) ได้แก่นักท่องเที่ยวจากยุโรปโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวรัสเซียและยุโรปตะวันออกซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ จะ เป็น นัก ท่อง เทียว ที่มี ระยะเวลา การ พัก ใน ประเทศไทย นาน (<http://tourism.go.th/2010/th/sitedev/view.php?ItemID=2222>) และเมื่อพิจารณาลงไปใน ลักษณะบุคคลพบว่าสัดส่วนของนักท่องเที่ยวสูงอายุหรือประชากรกลุ่มเกษียณเพิ่มสูงขึ้น โดยกลุ่ม ดังกล่าวมีสุขภาพ รายได้ เวลาและมีความสนใจในการท่องเที่ยวในสถานที่ที่สอดคล้องกับสภาพ ร่างกายและความสนใจ ดังนั้นกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติจึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เนื่องจากมีทั้งความสามารถในการจ่าย (Ability to Pay) และ มีเวลาในการท่องเที่ยว

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามามากเป็น ลำดับต้นๆของประเทศ เนื่องจากมีความโดดเด่นในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่ง ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดที่ได้ให้ ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยมีเป้าหมายว่าในปี 2553-2556 จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.5 โดยกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการบริการของจังหวัดได้กล่าวถึงแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยวโดยจะเน้นรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และเชิงสุขภาพ และจุดให้มีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) และมีลักษณะ การท่องเที่ยวแบบระยะพำนักราว (Long Stay) (ยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงราย, 2554) ซึ่งจากลักษณะ

กลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมา การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายควรมีความแปลกใหม่หรือความน่าสนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายได้นานขึ้น แต่ปัญหาของการท่องเที่ยวในประเทศคือ ขาดความแปลกใหม่หรือน่าสนใจสำหรับการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยว ทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การค้นหาแง่มุมใหม่ๆ จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเดิม เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยมักจะเลือกพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะการแสวงหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งใช้ทรัพยากรมาเป็นจุดขายหลัก แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของชุมชน ทั้งๆที่เรื่องราวที่น่าสนใจเหมาะสำหรับการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว (คมสัน รัตนะสิมากุล, 2552)

เมืองเชียงแสน เป็นเมืองโบราณที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดเมืองหนึ่งมีพัฒนาการมายาวนาน เป็นเมืองที่ถือว่าเป็นอาณาจักรแรกของล้านนา จึงทำให้มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ต่อมาถ้อยกฐานะให้เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงรายในปีพ.ศ. 2550 มีการพัฒนาอนุรักษ์โบราณสถาน และวัตถุโบราณ การจัดสภาพแวดล้อมโบราณสถานต่างๆขึ้นเป็นอนุสรณ์สถาน เพื่อการสงวนรักษาคุณค่าแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อต้องการให้คนในชาติและนานาชาติประจักษ์มรดกที่สำคัญของไทย แม้ความสำคัญและความยิ่งใหญ่ของประวัติศาสตร์เชียงแสนแต่วัตถุประสงค่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเชียงแสนนั้นมีจำนวนไม่มากนักที่เข้ามาเพื่อชมและศึกษาความเป็นมาในอดีต ซึ่งในที่สุดแล้วอาจทำให้ประวัติศาสตร์หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมหายไปจากเมืองเชียงแสน (สุนทรธรร สุรเดช พิภพ, 2549) โดยสาเหตุของการทำให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสนไม่ได้ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์มากนัก อาจจะเป็นดังกล่าวก่อนที่คมสัน รัตนะสิมากุล (2552) กล่าวไว้คือ การพัฒนาเป็นในลักษณะเน้นแหล่งทรัพยากรแต่ขาดเรื่องราวที่มีชีวิต ทำให้ขาดแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้ และจากการศึกษาของนาถพิมล วาดสันทัด (2545) ที่ได้มาการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติเชียงแสน พบว่า จุดอ่อน คือ การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ อุปสรรคต่อการพัฒนา คือ บุคลากรไม่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จากการที่ได้กล่าวมาข้างต้นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในอำเภอเชียงแสน คือ การขาดเรื่องราวที่มีชีวิตในการเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์ต่างๆและผู้รู้ที่จะถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้น ตลอดจน การขาดการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นทั้งหมด จึงเป็นที่มาของการต้องการเพิ่มมูลค่าให้การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของอำเภอเชียงแสน การศึกษาในครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญทั้งด้านอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยการพัฒนาอุปสงค์จะมุ่งไปที่กลุ่ม

นักท่องเที่ยวสูงอายุต่างชาติโดยศึกษารูปแบบกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีความสนใจเพื่อเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวเข้ามาท่องเที่ยว นอกจากนั้นได้มีการศึกษาการกำหนดราคาเพื่อเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ตามความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay) เพื่อลดปัญหาการใช้ประโยชน์มากเกินไป ความแออัดและความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของจังหวัดที่มุ่งเน้นไปที่การรักษาและพัฒนาไปพร้อมๆกัน ในส่วนของการพัฒนาด้านอุปทาน มุ่งเน้นที่การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ คือ มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยอิงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ พัฒนาบุคลากร การจัดทำประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาดโดยการพัฒนาด้านอุปทานดังกล่าวอยู่ภายใต้การจัดการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อทำให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

1.2.2 เพื่อศึกษาความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.2.3 เพื่อศึกษาและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติของอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.2.4 เพื่อศึกษาและพัฒนาบุคลากรเพื่อรับรองนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.2.5 เพื่อศึกษาและพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดของการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ของการศึกษา

1.3.1 ทำให้เกิดรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ตลอดจนเนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์มีบุคลากรในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถในการบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้มีชีวิตชีวา เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีความสนใจท่องเที่ยวเชียงใหม่ในมุมมองที่เป็นเมืองประวัติศาสตร์ล้านนาที่เก่าแก่ที่สุด

1.3.2 ได้การมีประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้รู้จักเมืองเชียงใหม่ในฐานะที่เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยผ่านตามสื่อประชาสัมพันธ์ คู่มือการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตลอดจนได้แผนกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่ชัดเจนเพื่อให้ถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้านประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ

1.3.3 บริการความรู้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาค เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ต่อไป ตลอดจนเป็นต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดอื่นๆต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาอย่างบูรณาการทั้ง 2 ด้านได้แก่ 1) ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยได้พิจารณา ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยว และความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยวในการเข้าชมประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ และ 2) ด้านชุมชนตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักวิชาการ โดยได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ตลอดจนมีการพัฒนาบุคลากร จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และจัดทำแผนพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาด

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน ประกอบด้วย

1) ประชากรที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์คือนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

2) ประชากรที่ใช้ศึกษาความเต็มใจจ่ายในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย คือนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

3) ประชากรที่ใช้ในพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและประชาชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตัวแทนภาครัฐ และภายนอกชุมชนประชากรจะรวมถึง นักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการทางด้านการตลาด นักวิชาการด้านนักประวัติศาสตร์มาเป็นตัวแทน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่วิจัยหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์คือ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในส่วนการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย



1.5 กรอบแนวคิด

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ การท่องเที่ยวไปตามสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานที่สำคัญหรือมีชื่อเสียง เพื่อการแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลิน และได้เห็นคุณค่าของ ความงดงามทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมซึ่งมีมาแต่โบราณอันเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมและการ ดำรงชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน

การพัฒนามูลค่าเพิ่มของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หมายถึง การพัฒนารูปแบบ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่อาจจะมียุ่เดิมหรือเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่โดย ใช้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์เป็นตัวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ต่างๆ เพื่อเพิ่มแรง ดึงดูดและความน่าสนใจในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปี ขึ้นไป

ความเป็นไปได้มากที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ที่เคยมาเที่ยวที่เชียงแสน นักท่องเที่ยวที่มี เคยมาเที่ยวเชียงแสนแต่ยังไม่เคยท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่เคยไปท่องเที่ยว เชียงประวัติศาสตร์ที่อื่นแต่ยังไม่เคยมาเที่ยวที่เชียงแสน

ความเป็นไปได้น้อยที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในอำเภอท่องเที่ยวเชียงแสนจังหวัดเชียงราย คือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมาเที่ยวเชียงแสนและไม่เคยท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์

ความเต็มใจจ่าย หมายถึง ความพอใจในการจ่ายของผู้รับประโยชน์ในการจ่ายค่าใช้ ประโยชน์ โดยที่ผู้ขายยังไม่ได้กำลังราคาสินค้าไว้ ทั้งเนื่องจากโบราณสถานเป็นสินค้าสาธารณะ (Public Goods) ที่ไม่สามารถระบุสิทธิความเป็นเจ้าของชัดเจนได้ การเก็บค่าใช้ประโยชน์จากผู้ได้ ประโยชน์มักจะต่ำกว่าประโยชน์ที่ได้รับ ดังนั้นจึงควรมีการเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ประโยชน์โดย กำหนดจากความเต็มใจที่จะจ่าย (ชัชชล กมลรัตนพล และอุดมศักดิ์ ศิลประชาวรงค์, 2552)

แผนการสื่อสารทางการตลาด หมายถึง แผนงานการสื่อสารการตลาดของการท่องเที่ยว เชียงประวัติศาสตร์ที่ใช้มีการมุ่งใจและเข้าถึงนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง